

Ettevõtliku õppe kvaliteeditunnused -STANDARD-

*Uuendatud 2022

MTÜ Maakondlikud Arenduskeskused

ETTEVÕTLUSÕPPE
PROGRAMM

Sisukord

Eessõna	3
Tänu sõnad	4
Mõisted	5
1. ETTEVÕTLIKKUSE ÜLDINFO	6
1.1 Ettevõtluspädevuse mudel	7
1.2 Standardi koostamise vajadus	9
2. ETTEVÕTLIKU ÕPPE HINDAMISE VALDKONNAD JA KORRALDUS	10
2.1 Standardi rakendamine	11
2.1.1 Ettevõtlikkuse enesehindamine	11
2.1.2 Ettevõtliku õppe tunnustav hindamine	12
3. ETTEVÕTLIKU ÕPPE HINDAMISTEGURID	13
3.1 ÕPPE- JA KASVATUSPROTSES	14
3.1.1 Ettevõtlikkuspädevuse seosed teiste üldpädevustega	14
3.1.2 Ettevõtlusõpe	15
3.1.3 Erivajadusega õppija ning tugisüsteemide arendamine	16
3.1.4 Õppijate kaasatus õppe- ja kasvatusprotsessi kujundamisse	17
3.1.5 Õppemetoodilised lahendused	18
3.1.6 Lõimitud õpe ja seos praktiliste probleemide lahendamiseks	19
3.1.7 Õppimist toetav hindamine	20
3.2 EESTVEDAMINE JA JUHTIMINE	21
3.2.1 Ettevõtlikkuspädevusega seotud arengueesmärgid	21
3.2.2 Ettevõtliku õppe meeskond	22
3.2.3 Ettevõtliku õppe korraldus	23
3.2.4 Õpetajate, partnerite ja õppijate kaasatus	24
3.2.5 Motivatsioonisüsteem	25
3.2.6 Õppeasutuse sisene juhtimisinformatsiooni ja sisekommunikatsiooni süsteem	26
3.3 PROFESSIONAALSE ARENGU TOETAMINE	27
3.3.1 Ettevõtlikkust arendavad täienduskoolitused	27
3.3.2 Õpetajate erialase enesetäienduse tugisüsteem	28
3.3.3 Võimalused õpetajate koostöökäivitamiseks	29
3.3.4 Alustava õpetaja toetamine	30
3.4 KOOLIPERE AKTIIVSUS JA MÕJU KOGUKONNAS	31
3.4.1 Koolipere ühistegevused	31
3.4.2 Õpilaste ja õpetajate kooliväliline aktiivsus	32
3.4.3 Õppeasutuseväliste ekspertide ja vabatahtlike kaasatus õppetöösse	33
3.4.4 Koostööprojektid	34
3.5 RESSURSID	35
3.5.1 Õpilasalgatustega kogutud rahalised vahendid	35
3.5.2 Ettevõtlikele tegevustele suunatud ressursid	36
3.5.3 Kaasatud lisavahendid	37
KOKKUVÕTE	38

Eessõna

Tänapäeva ühiskonnas on üheks olulisemaks, kui mitte olulisimaks jätkusuutlikkust tagavaks valdkonnaks haridus. Kiired muutused ühiskonnas esitavad haridusele palju väljakutseid. Kuidas valmistada ette inimesi, kes saaksid hakkama 21. sajandi globaliseerivas, tehnoloogia kiire arenguga ning sotsiaalsete muutustega maailmas? Õppeprotsessis on teadmiste kõrval üha olulisemaks muutunud algatusvõime, koostöö, lõimumine praktiliste väljakutsetega, sotsiaalsed oskused ja praktiline kogemus. Neid oskuseid on koolides võimalik saavutada ettevõtlikkushoiaku juurutamisega. Ettevõtlikkuse arendamine on muutunud oluliseks terve Euroopa sh ka Eesti haridusmaastikul. Selleks, et olla edukas, on oluline püstitada selgeid ja vajaduspõhiseid eesmärke ning neid ellu viia.

Ida-Viru maakonnas on süsteemne ettevõtlikkushoiakute toetamise kogemus üldhariduskoolides ja lasteaedades alates aastast 2006. Kogemuse levitamisel on saanud takistuseks ettevõtlikkuse mitmeti mõistetavus ning praktilise rakendamise keerukus. Selleks, et õppeasutuste pidajatel ja juhtidel oleks ühtne arusaam ettevõtlikust õppest ja selle rakendamisest, on loodud käesolev standard.

Standardi näol on tegemist kvaliteedijuhtimissüsteemiga oma organisatsiooni terviklikuks hindamiseks ja arendamiseks. Standardi juurde kuuluvad konkreetsed hindamisvormid koos hindamisjuhendiga. Ettevõtlikkustaseme (baas, hõbe, kuld) hindamine ja määramine võimaldab lasteaia- või koolipidajatel, juhtkonnal ning erinevatel huvigruppidel saada olulist informatsiooni oma organisatsiooni toimimisest, tuvastada konkreetsed kitsaskohad ning saada sisendit organisatsiooni edasiseks arendamiseks. Standard on struktureeritud vastavalt sisehindamise valdkondadele ning on ühendatav kogu sisehindamisega tervikuna.

Ettevõtliku Kooli standard läbis koostöös Tallinna Ülikooli haridusinnovatsiooni keskusega 2020. aastal uuenduskuuri. Ekspert hinnangu tulemusena on standard saanud juurde tõenduspõhisust: uuendatud on standardi hindamisvaldkonnad, kus kesksele kohale tõsteti õppeasutuse põhiprotsess, õppe- ja kasvatusprotsess. Samuti ajakohastati hindamistegurid ja nende kirjeldused. 2021. aastal standard digitaliseeriti ja senine koostamise ning esitamise tekstifaili versioon asendus digitaalse keskkonnaga. Keskkonna nimeks on Edupeegel ja Edupeeglis on võimalik läbida kõik õppeasutuse enesehindamise etapid - eneseanalüüs, koordinaatori nõustamine, seire komisjoni raporti koostamine ning uudsena raporti põhjal Eduplaani koostamise võimalus. 2021/22 õppeaastast piisab hõbe- ja kuldtaseme saavutamiseks 85% vastava taseme hindamistegurite täitmisest. Muudatus annab õppeasutusele võimaluse organisatsiooni edasise arengukava planeerimisel kasutada omanäolisust valdkondliku tugevusena ja samas ilmnunud vajakajäämistest parandamist arengueesmärkidena.

Tänuõnad

Ettevõtliku õppe standardi koostas Ida-Viru Ettevõtluskeskus ning alates 2021.aastast arendab ja haldab seda MTÜ Maakondlikud Arenduskeskused. Täname kõiki, kes on kaasa aidanud selle standardi koostamisele. Me oleme tänulikud, et pidasite oluliseks panustada oma aega ja mõtteid käesoleva standardi loomiseks.

Eraldi soovime tänada Tallinna Ülikooli haridusinnovatsiooni keskust ja ettevõtlusõppe programmi Edu&Tegu, kelle rahaline tugi oli käesoleva töö valmimiseks väga oluline. Täname standardi digitaliseerimise meeskonda 5D Vision OÜst ning protsessi eksperdina toetanud Mart Laanperet.

Sisulise panuse eest täname Haridus- ja Teadusministeeriumit, Haridus- ja noorteametit, Tartu Ülikooli Narva Kolledžit, Tallinna Tehnikaülikooli, Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskust, Tallinna Ülikooli haridusinnovatsiooni keskus, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda ja Ettevõtliku Kooli võrgustiku õppeasutusi.

Mõisted

Sisehindamise valdkonnad- koolide enesehindamise metoodika, mis jaguneb viide kategooriasse: õppe- ja kasvatusprotsess, eestvedamine ja juhtimine, professionaalse arengu toetamine, koolipere aktiivsus ja mõju kogukonnas, ressursid.

Ettevõtlik õpe- õppeprotsess, kus teadmiste ja oskuste omandamine toimub ettevõtlikkuse võtmes juhendamise, vastutustunde ja loovate lahenduste kasutamise kaudu ning praktilise eluga seostatult.

Ettevõtlikkuse hindamistegurid (tegur)- tegurid, mis võimaldavad hinnata konkreetse sisehindamisvaldkonna ettevõtlikkust mõjutavate protsesside ülesehituse kvaliteeti.

Mõõdik- ettevõtlikkuse hindamisteguri taseme määratlemiseks kasutatav andmete kogu.

Mõõdiku sihttase- ettevõtlikkuse hindamisteguri mõõtmisel tuvastatav väärtus, mis on seotud konkreetse teguri kvaliteedihinnanguga.

Baastase- ettevõtliku lasteaia või kooli tasakaalustatult hinnatud standardtase, mis näitab lasteaia või kooli ettevõtlikku töökorraldust erinevates lasteaia või koolielu valdkondades.

Hõbetase- ettevõtliku lasteaia või kooli tunnustav ettevõtlikkuse hindamise tase, mis näitab, et konkreetne kool või lasteaed on ettevõtlikkuse eestvedaja ja eeskuju vähemalt regionaalses mastaabis.

Kuldtase- ettevõtliku lasteaia või kooli tunnustav ettevõtlikkuse hindamise tase, mis näitab, et konkreetne kool või lasteaed on ettevõtlikkusvaldkonnas tunnustatud ka üleriigiliselt või rahvusvaheliselt.

TULEM õpetaja tööriist (tunni/tegevuse läbiviimise metoodika ettevõtlikkuse arendamisel), mis võimaldab õpetajal **T**eadada saada, **kU**idas ta toetab ettevõt**L**ikkuspädevust ja rak**E**ndab vastavat **M**etoodika põhimõtteid. Ettevõtliku Kooli õppeasutused, kes on saavutanud baas-, hõbe- või kuldtaseme rakendavad valdavalt oma õppetöös TULEM metoodikat.

OECD Organisation for Economic Co-operation and Development (Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon).

OECD Õppekompas 2030 OECD programm „Haridus 2030“ (Education 2030), kus on välja selgitatud hariduse väljakutsed aastaks 2030.

1. ETTEVÕTLIKKUSE ÜLDINFO

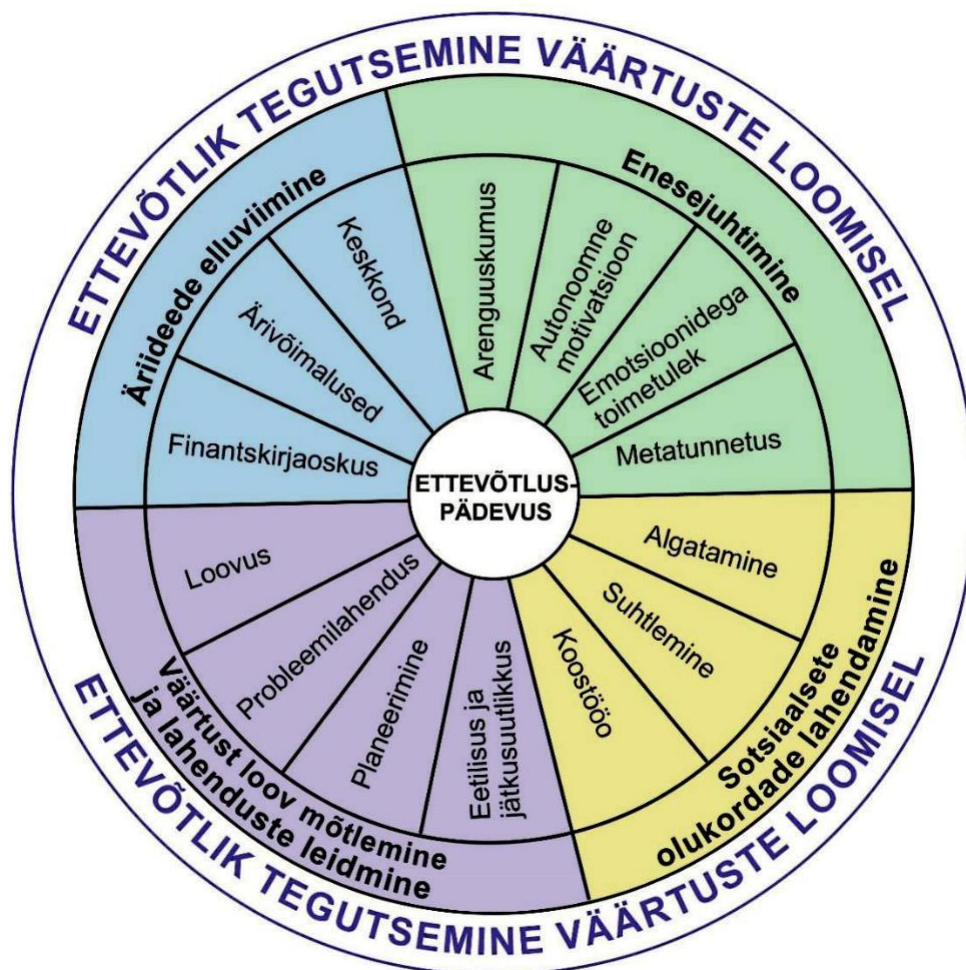
Ettevõtlikkust on riiklikes õppekavades käsitletud ühena kaheksast läbivast teemast (kodanikualgatus ja ettevõtlikkus) ning üldpädevusena, mis on õppijal oluline omandada.

Ettevõtlikkuspädevus on lahti kirjutatud järgmiselt – suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi; seada eesmärged ja neid ellu viia; korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest; reageerida paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske.

Edu&Tegu programmi („Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel“) (<http://ettevotlusope.edu.ee>) raames on **ettevõtlikkust** defineeritud kui integreeritud kogumit teadmistest, oskustest, väärtustest ja motivatsioonist, mis on vajalik toimetulekuks määramatusega ja muutustele paindlikult reageerimiseks, (uute) ideede loomisel ning elluviimisel (isiklikus ja tööelus ning kogukonnas). Ettevõtlikkus on ettevõtlushädevuse lahutamatu osa, mistõttu sama programmi raames vaadeldakse **ettevõtlushädevust** kui integreeritud kogumit teadmistest, oskustest, väärtustest ja motivatsioonist, mis võimaldab ideid ja äriühimalusi rakendades väärtusi luua.

1.1 Ettevõtluspädevuse mudel

Eestis on Edu&Tegu programmi „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel“ (<http://ettevotlusope.edu.ee>) raames välja töötatud ettevõtluspädevuse mudel², mis koosneb neljast valdkonnast ning 14 alapädevusest (joonis 1). Seejuures üks valdkond, **äriideede elluviimine**, on käsitletav ettevõtlusõppe osana. Ülejäänud kolm valdkonda (enesejuhtimine, sotsiaalsete olukordade lahendamine, väärtustloov mõtlemine ja lahenduste leidmine) koos alapädevustega võib käsitleda kui ettevõtlikkust toetavaid pädevusi, mille arendamine on oluline lõimida nii ettevõtlusõppesse kui ka kõikidesse teistesse õppeainetesse.

Joonis 1. Ettevõtluspädevuse mudel

² Ettevõtluspädevuse mudel on välja töötatud ekspertide poolt Euroopa Liidu tasandil, mis on 2016 aastal avaldatud dokumendis, „EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework.“

(<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101581/1fna27939enn.pdf>)

Enesejuhtimise valdkond kirjeldab pädevusi, mis on suunatud õppija enesekindluse kasvatamisele, iseenda innustamisele ja üha paremate tulemuste saavutamisele, ning käsitleb samal ajal ka emotsionaalseid ja metatunnetuse aspekte.

Väärtust loova mõtlemise ja lahenduste leidmise valdkonnas kirjeldatakse konkreetsete tegevuste kavandamist ja ratsionaalset elluviimist toetavaid pädevusi. Valdkonna pädevusteks on loovus, probleemilahendus, planeerimine ning eetilisus ja jätkusuutlikkus, mis keskenduvad ühiskonna eetika põhimõtetele ning elusolendite ja elukeskkonna säästliku kohtlemise printsiipidele.

Sotsiaalsete olukordade lahendamise valdkonnas keskendutakse ühisele toimimisele suunatud pädevustele. Selle valdkonna pädevused on algatamine ja kaasamine, suhtlemisoskus, koostööoskus.

Käesolev standard toetab ettevõtluspädevuse ja selle alapädevuste arendamist. Ettevõtluspädevuse areng põhineb eeldusel, et organisatsiooni ettevõtlik toimimine loob soodsa keskkonna organisatsiooniga seotud indiviidide ettevõtluspädevuse kasvule.

Lisaks eelnevale on standardi koostamisel aluseks võetud ka aastal 2010 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja eestvedamisel koostatud ettevõtlusõppe edendamise kava „Olen ettevõtlik“. Selle kava oluliseks rõhuasetuseks oli ettevõtliku inimese (õppija) ideaalmudeli kirjeldamine.

Ettevõtlusõppe edendamise kava määratleb ettevõtliku inimese (õppija) ideaalmudeli, mis lähtub järgnevast.

Ettevõtlik inimene:

- **Mõtleb loovalt** – on avatud, uudishimulik, oskab leida uusi ideid ning probleeme loovalt lahendada, õpib oma vigadest ning on võimeline märkama võimalusi globaalsel tasandil.
- **Algatab julgelt** – on motiveeritud ja iseseisev, oskab mõelda suurelt ja ambitsioonikalt, seab kõrgeid eesmärke, tahab saavutada parimat ning julgeb otsustada ja katsetada.
- **Tegutseb arukalt** – on sihikindel, oskab hinnata oma tegude tagajärgi endale ja ümbritsevale, oskab teadlikult kavandada ja kasutada ressursse ning luua koostöösuhteid.
- **Vastutab ja hoolib** – arvestab enda ümber olevate inimeste ja keskkonnaga, tegutseb vastutustundlikult ning tuleb toime määramatuse ja ebaõnnestumisega.

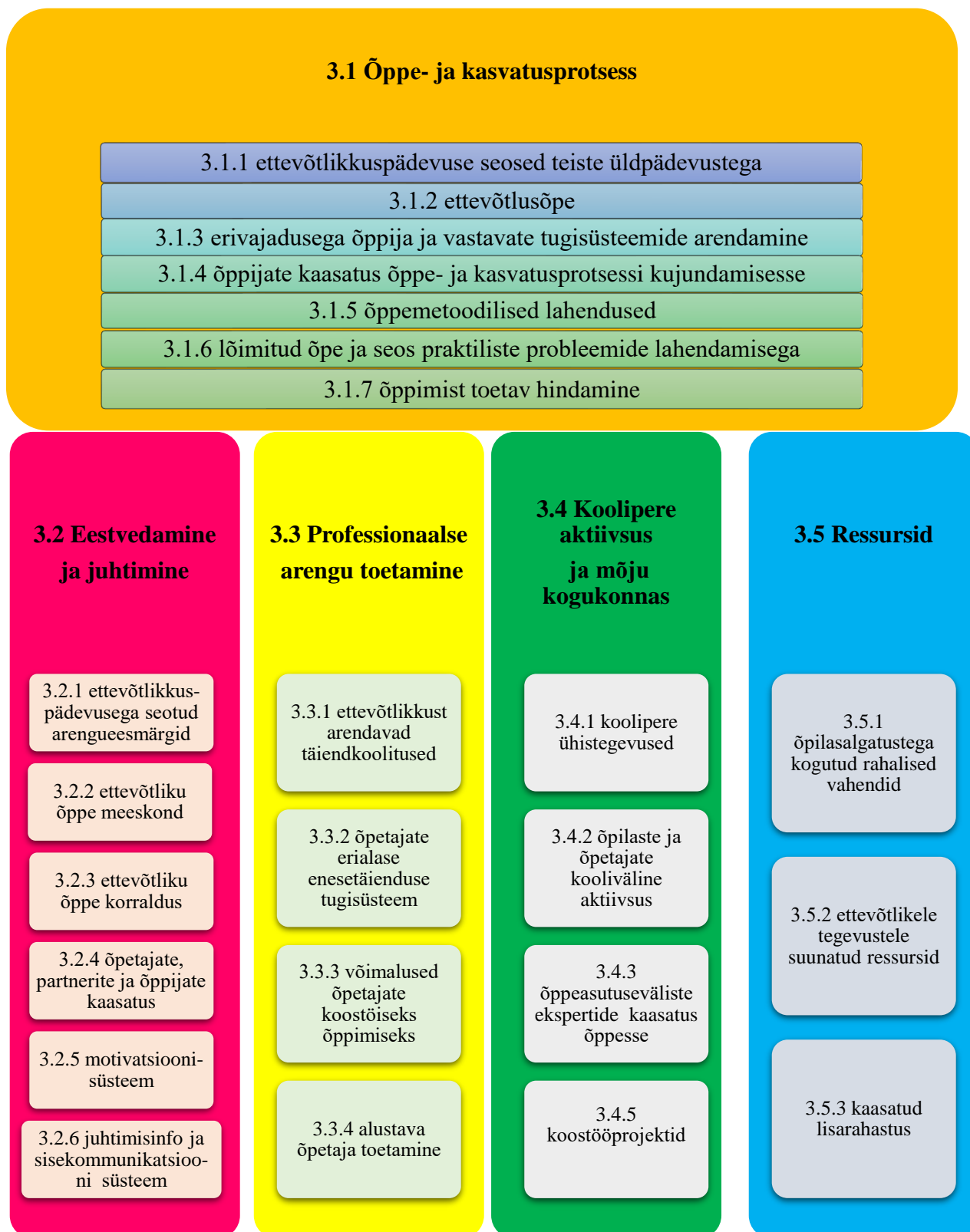
1.2 Standardi koostamise vajadus

Standardi koostamise vajaduse tingisid järgmised asjaolud:

- Ettevõtlik õpe moodustab kompleksse, mitmekülgse, aga samas tervikliku kogumi väärtustest, hoiakutest, harjumustest jne. Hindamiseks on oluline konkreetsem defineerimine erinevate näitajate lõikes.
- Senine praktika on ettevõtliku õppe puhul olnud olulisel määral subjektiivne ja kirjeldav. Selline lähenemine on hea inspiratsiooniallikas, kuid selle järgi on keeruline oma igapäevaseid tegevusi kavandada ja ellu viia. Seetõttu tekkis vajadus igapäevastele protsessidele keskenduva täpsema juhendi järgi, mis aitaks õppeasutuste tegevust korraldada sellisel moel, et tulemuseks oleks kõrgem ettevõtlikkuse tase õppeasutuse õppe- ja kasvatusprotsessis.
- Ettevõtliku Kooli programmi on Ida-Virumaal rakendatud alates 2006. aastast. Lähtudes huvist väljaspool maakonda, tekkis ettevõtliku õppe täpsema kirjelduse vajadus.
- Olemasolev kogemus ettevõtliku õppe arendamisel on jõudnud faasi, kus erinevad rakendajad on saavutanud teatud valdkondades märkimisväärset edu. Samas on puudunud mõõdupuu, mis võimaldaks anda tasakaalustatud hinnangut ettevõtlikkuse tasemele õppeasutuses. Käesolev standard loob sellise mõõdupuu.
- Ettevõtliku õppe rakendamine on olnud mitmetel õppeasutustel oluliseks edufaktoriks. Oluline on saada tunnustust tehtud töö eest mitte ainult projektipõhiselt, vaid oma protsesside ülesehituse tulemuslikkuse ja tõhususe alusel. Käesolev standard on selliseks tunnustus mehhanismiks.

Standard on läbinud mitmed uuenduskuurid ning viimane muudatus käesolevasse dokumenti on tehtud Tallinna Ülikooli haridusinnovatsiooni keskuse eksperthinnangut arvestades 2020. aastal. Samuti oleme arvestanud võrgustiku koolide poolt tulnud ettepanekuid ning standardi parandusi vormistame kord õppeaastas. Standardi rakendajate hulk kasvas hüppeliselt seoses Edu&Tegu programmi raames toimunud üle-eestilise Ettevõtliku Kooli võrgustiku laienemisega.

2.ETTEVÕTLIKU ÕPPE HINDAMISE VALDKONNAD JA KORRALDUS

Joonis 2. Ettevõtliku õppe standardi skeem.

2.1 Standardi rakendamine

Kasu Standardi rakendamisest õppeasutuses:

- Võimalus hinnata oma ettevõtlikkuse taset organisatsiooni toimimise erinevates valdkondades. See võimaldab tuvastada organisatsiooni parendusvaldkonnad ning kavandada parendustegevused.
- Standardi hõbe- ja kuldtaseme saavutamine on õppeasutusele selgeks kvaliteedimärgiks ning võimaldab saavutada suuremat tähelepanu regioonis ja riigis.

Alates 2021/22 õppeaastast saavutab õppeasutus Ettevõtlikku Kooli hõbe- või kuldtaseme juhul kui on täidetud vähemalt 85% vastava taseme hindamisteguritest. Arvutuskäik on alates hõbetasemest järgmine: baastase annab ühe punkti, hõbetase kaks ning kuldtase kolm punkti. Tegurite punktisummast tuleb saavutada vähemalt 85%.

Standardi rakendamine toimub kahel viisil sõltuvalt standardi tasemest. Ettevõtliku õppe baastaseme määratlemine toimub enesehindamise meetodil, millele lisandub pisteline seirekomisjon (pistelisel valitud koolid või lasteaiad). Hõbe- ja kuldtaseme hindamiseks viiakse läbi enesehindamine ja seejärel kaasatakse seirekomisjon.

Hindamisjärgselt kehtib standard 3 aastat (loetuna alates järgmisest kalendriaastast). Näiteks, kui standard väljastati 2020 a. sügisel, siis kehtis see 01.01.2021-31.12.2023. Seega on uus sisehindamine vajalik läbi viia hiljemalt 2023.a. Vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §78 ja koolieelse lasteasutuse seaduse §24 alusel koostab õppeasutus vähemalt üks kord kolme õppeaasta (arengukava perioodi) jooksul sisehindamise. Ettevõtliku Kooli haridusprogrammi standardi alusel läbi viidav eneseanalüüs toetab eelpool nimetatud sisehindamist.

2.1.1 Ettevõtlikkuse enesehindamine

Enesehindamisega viiakse läbi standardi baastaseme hindamine. Enesehindamisele eelnevalt on otstarbekas viia läbi koolitus õppeasutuse personalile standardi olemusest, eesmärkidest, hindamise praktilisest küljest. Enesehindamise läbiviimise korraldab õppeasutuse juht kaasates ettevõtliku õppe meeskonna, õppevaldkonna juhte, õpetajaid ja õpilasi. Enesehindamise käigus on võimalik kaasata valdkonnapõhist konsultatsiooni maakondlikust arenduskeskusest.

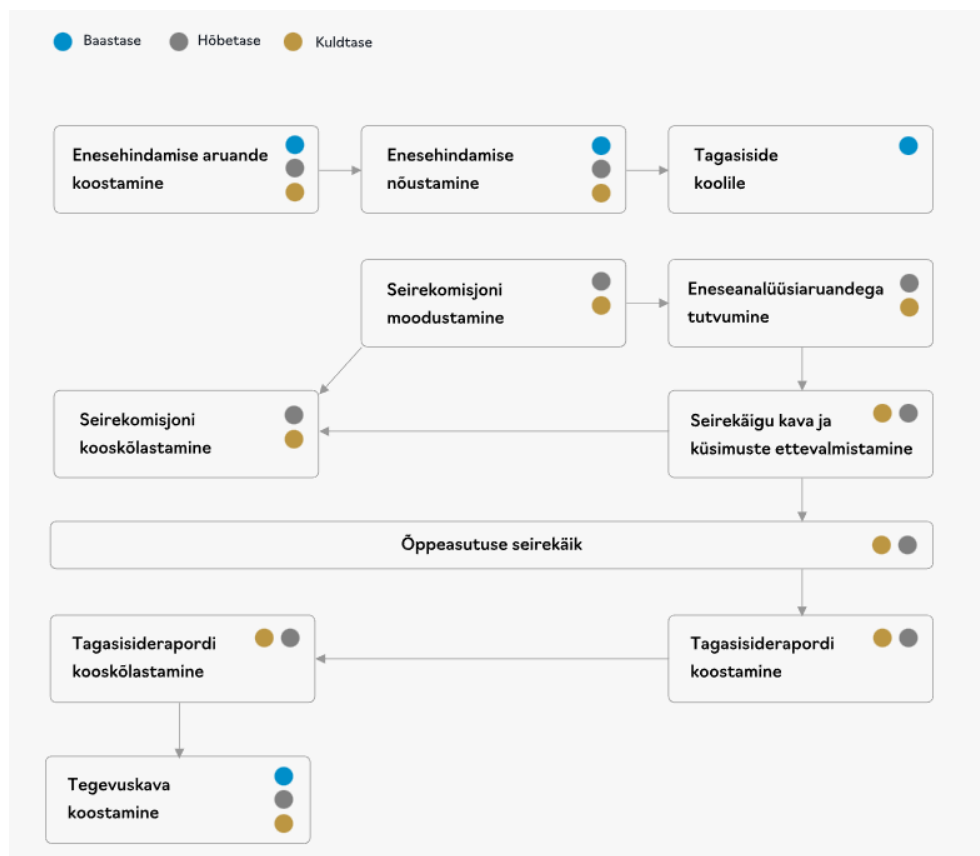
Hindamisprotsessi lõpptulemuseks on hinnang sellest, et lasteaed või kool vastab ettevõtliku õppe kriteeriumitele kõigis olulistest lasteaia või koolielu valdkondades ning saab õiguse kasutada ametlikult „Ettevõtlik Kool“ või „Ettevõtlik lasteaed“ nimetust ja sümboolikat.

2.1.2 Ettevõtliku õppe tunnustav hindamine

Ettevõtliku õppe tunnustava hindamisega viiakse läbi standardi kõrgemate tasemete (hõbetaseme ja kuldtaseme) hindamine. Tunnustav hindamine koosneb kahest osast. Enesehindamise läbiviimine analoogiliselt baastaseme enesehindamisega ning tulemuste üle vaatamine koostöös seirekomisjoniga (vt joonis 3).

Hindamisprotsessi lõpptulemuseks on hinnang sellest, et lasteaed või kool vastab ettevõtliku õppe kõrgema taseme kriteeriumitele kõigis olulistes lasteaia või koolielu valdkondades ning saab õiguse kasutada ametlikult „Hõbetaseme ettevõtlik kool“ või „Hõbetaseme ettevõtlik lasteaed“ nimetust ja sümbolikat.

Kuldtaseme puhul on lõpptulemuseks hinnang sellest, et lasteaed või kool on lisaks hõbetasemele ka kõikides standardis määratletud valdkondades tuntud ja tunnustatud riiklikul või rahvusvahelisel tasandil ning saab õiguse kasutada ametlikult „Kuldtaseme ettevõtlik kool“ või „Kuldtaseme ettevõtlik lasteaed“ nimetust ja sümbolikat.

Joonis 3. Ettevõtliku Kooli kvaliteedimärgi vastavusseire protsess

3. ETTEVÕTLIKU ÕPPE HINDAMISTEGURID

Hindamistegurid (joonis 2) peegeldavad konkreetse valdkonna protsesside toimimist ning kirjeldavad soovitud ettevõtlikkuse tasemed. Hindamisteguri tabelites on toodud välja:

- Hindamisteguri nimetus.
- Teguri kirjeldus – lahtis kirjeldatakse hindamisteguri olemust ning tuuakse näiteid teguri praktilistest väljunditest.
- Mõõdiku kirjeldus – lahtis kirjeldatakse mõõdikut, mis võimaldab hindamistegurit mõõta.
- Mõõdiku sihttasemed – kirjeldab mõõdiku erinevaid väärtusi, mis võimaldavad hinnata ettevõtlikkuse taset õppeasutuses.
  - Baastase – ettevõtliku õppeasutuse standardtase võimaldab hinnata õppeasutuse ettevõtlikuks. Baastaseme saavutamiseks peavad olema täidetud 100% kõigi hindamistegurite baastaseme väärtused. Hindamisperioodiks on käesolev õppeaasta.
  - Hõbetase – vastamine baastasemele. Lisaks on hõbetaseme õppeasutus piirkondlikuks eeskujuks ning kogemuse jagamise keskuseks. Hõbetaseme saavutamiseks peavad olema täidetud vähemalt 85 % kõigi hindamistegurite hõbetaseme väärtustest. Hindamisperioodiks on kolm viimast õppeaastat.
  - Kuldtase – vastamine baastasemele ning hõbetasemele. Lisaks sellele on kuldtaseme õppeasutus riiklikuks või rahvusvaheliseks eeskujuks ning kogemuse jagamise keskuseks. Kuldtaseme saavutamiseks peavad olema täidetud vähemalt 85 % kõigi hindamistegurite kuldtaseme väärtustest on kolm viimast õppeaastat.
- Andmete allikad – informatsiooni, andmete kogumise võimalused (erinevad dokumendid jms).

3.1 ÕPPE- JA KASVATUSPROTSES

3.1.1 Ettevõtlikkuspädevuse seosed teiste üldpädevustega

Tegur	Ettevõtlikkuspädevuse seosed teiste üldpädevustega
Teguri kirjeldus	Ettevõtlikkuspädevus ja teised üldpädevused on õppeasutuse õppekavas kirjeldatud ning nende kujunemist toetab ainete ülene koostöö. Erinevates (aine)valdkondades on esitatud seosed üldpädevuste sh ettevõtlikkuspädevusega. Õpetajad oskavad üldpädevusi kujundada.
Möödiku kirjeldus	Ettevõtlikkuspädevuse ja teiste üldpädevuste kujundamine on õppekavas kirjeldatud.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Üldpädevuste kujundamine on õppeasutuse õppekavas kirjeldatud. Õpetajate hulgas on mõned liidrid, kes on üldpädevuste sh ettevõtlikkuspädevuse kujundamise eestvedajad.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + ettevõtlikkuspädevuse kujundamine on kavandatud enamikes ainevaldkondades. Enamik õpetajatest on üldpädevuste sh ettevõtlikkuspädevuse kujundamise eestvedajad.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + ettevõtlikkuspädevuse kujundamine on kavandatud kõikides ainevaldkondades. Õpetajad on järjepidevad üldpädevuste sh ettevõtlikkuspädevuste kujundajad ning nad on loonud uudseid lähenemisviise.
Andmete allikad	Õppeasutuse õppekava, kooli sisehindamisaruanne, õpetajate töökavad Õppeasutuse koolihaldussüsteemi andmed

3.1.2 Ettevõtlusõpe

Tegur	Ettevõtlusõpe
Teguri kirjeldus	Ettevõtlus- ja majandusõpe ¹ on sätestatud õppekavas, kas eraldi ainenä või lõimitult. Lasteaias rahaga (töoga jms) seotud teemad (turg, pood, pank jms), ettevõtted ja ettevõtjad meie ümber.
Mõõdiku kirjeldus	Ettevõtlus- ja majandusõpe teoorias ning praktikas. Õppe kirjeldatus õppekavas. Ettevõtlusele suunatud praktiliste tegevuste (laat, tootearendusprogrammid, õpilasfirma, jms) kirjeldused õpilastele, lapsevanematele, õpetajatele (ettevalmistus, läbiviimine, analüüs, kokkuvõtted) toetudes ettevõtliku õppe põhimõtetele. Ettevõtlusele suunatud praktilistes tegevustes osalenud õpilaste arv protsentides.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Toimiv ettevõtlus- ja majandusõpe on kirjeldatud õppeasutuse õppekavas. 10% õpilastest on osalenud ettevõtlusele suunatud praktilistes tegevustes.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + 30% õpilastest on osalenud ettevõtlusele suunatud praktilistes tegevustes.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + ettevõtlikkusele suunatud praktilised tegevused võimaldavad õppijatel saada praktilist ettevõtluskogemust regioonis või Eestis, lasteaedadel kogukonna piires. 60% õpilastest on osalenud ettevõtlusele suunatud praktilistes tegevustes.
Andmete allikad	Õppeasutuse õppekava jms Õppeasutuse koolihaldussüsteemi andmed

¹ Ettevõtlusõppe ja majandusõppe all loetakse kõiki vorme, kus õppeprotsessis omandatakse põhiteadmisi majandusest ja rahast, kas eraldi õppeainena või lõimituna õppeainetes ja tegevustes (õpilasfirmad, laadad, tuluõhtud jne).

3.1.3 Erivajadusega õppija ning tugisüsteemide arendamine

Tegur	Erivajadusega õppija ning tugisüsteemide arendamine
Teguri kirjeldus	Õppijate õpitulemuste, võimete jm andmete analüüsimine, et jälgida nende edasijõudmist, tuvastada õppijate erivajadused. Erivajadusega sh andekate õppijate märkamise ja toetamise mehhanismid õppeasutuses ning toimiv koostöö lapsevanematega. Õpilaste ettevõtlikkuspädevuse kujunemise märkamine ja tunnustamine.
Mõõdiku kirjeldus	Tugisüsteemide kaudu toetatud õpilaste osakaal tuge vajavatest õpilastest (%) Õppeasutusest väljalangemist ennetavate ja õppijate erivajaduste märkamise ja tugisüsteemide kirjeldus
Baastase Hindamisperiod – jooksev õppeaasta	Toimib erivajadusega õppijate märkamise ja toetamise süsteem. Koolis on olemas väljalangemist ennetavad tugisüsteemid ning tehakse koostööd lapsevanematega.
Hõbetase Hindamisperiod – 3 viimast õppeaastat	Baastase + tugisüsteemide kaudu toetatud õpilaste (sh andekate) osakaal tuge vajavatest õpilastest on tõusvas trendis.
Kuldtase Hindamisperiod – 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase + andekate laste märkamise ja toetamise mehhanismid.
Andmete allikad	EHIS/ HaridusSilm Kooli sisehindamisaruanne. Erivajadusega õppija arengu toetamise põhimõtted ja korraldus on kirjeldatud.

3.1.4 Õppijate kaasatus õppe- ja kasvatusprotsessi kujundamisse

Tegur	Õppijate kaasatus õppe- ja kasvatusprotsessi kujundamisse
Teguri kirjeldus	Õpilaste kaasamine koolis õppetunni tasandil, lasteaias tegevuste tasandil. Õpilaste osalemine õpieesmärkide seadmisel, õppemeetodite valikul ja hindamisel. Õppeprotsessile tagasiside kogumine ja arvestamine.
Mõõdiku kirjeldus	Kaasamismehhanismide loetelu ja lühikesed põhjendused, kuidas need toetavad õppimist.
Baastase Hindamisperiod – jooksev õppeaasta	Õpilastelt kogutakse tagasisidet ja ettepanekuid õppeprotsessi kujundamiseks. Õpilased oskavad seada isiklike eesmärke.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + õpilaste individuaalsete erinevuste ja isiklike eesmärkidega arvestamine on õppe lahutamatu osa. Õpilasi kaasatakse õppe eesmärgistamise, meetodite kavandamise ja hindamise terve õppeaasta jooksul.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase + õppeasutus jagab oma kogemusi ning on teistele eeskujuks.
Andmete allikad	Õpetaja eneseanalüüs. Tõendusmaterjal kogemuste jagamise kohta (meedia, kogemuste jagamised väljaspool õppeasutust, õppeasutuse külalised jms). Õpilaste koolikeskkonna rahuloluküsitluse tulemused.

3.1.5 Õppemetoodilised lahendused

Tegur	Õppemetoodilised lahendused
Teguri kirjeldus	Õppeprotsessis kasutatavate aktiivõppemeetodite osakaal ja vaheldusrikkus, laste/õpilaste algatust nõudvate tegevuste osakaal. Tundide ja tegevuste kavandamise aluseks on ettevõtlikkust toetava õpikäsituse põhimõtted (TULEM). Õppemetoodilised lahendused on suunatud ettevõtlikkuspädevuste ja teiste üldpädevuste kujundamisele.
Mõõdiku kirjeldus	Õppijate kaasatus õppeprotsessi, nende tajutud aktiivsuse määr. Õppeprotsessis lõimitakse ümbritsev elu ja kaasatakse lapsevanemaid ning kogukonda. Õpetajate poolt loodud, rakendatud ja arendatud õppematerjalid ja õppemetoodilised lahendused ning nende jagamine teiste õpetajatega.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Ülevaade kasutatavatest õppemeetoditest. Õppimine toimub ümbritseva eluga lõimitult, kaasates lapsevanemaid ja kogukonda. Vähemalt 20% õpetajatest on loonud uusi, rakendanud ja arendanud olemasolevaid õppemetoodilisi lahendusi ning neid on jagatud õppeasutuse siseselt.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + toimub õppimine õpetajalt õpetajale, jagatakse õppemetoodilisi lahendusi ja nende tulemuslikkust ettevõtlikkuspädevuse kujundamisel. Õppeasutus on piirkondlikuks eeskujuks õppemeetodite rakendamisel, toimub kogemuste vahetamine. Vähemalt 40% õpetajatest on loonud uusi, rakendanud ja arendanud olemasolevaid õppemetoodilisi lahendusi ning neid on jagatud ja avaldatud piirkondlikult või erialastes võrgustikes.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase + kool/lasteaed on teistele õppeasutustele riiklikuks/rahvusvaheliseks eeskujuks õppemetoodilist lahenduste rakendamisel. Vähemalt 75% õpetajatest on loonud uusi, rakendanud ja arendanud olemasolevaid õppemetoodilisi lahendusi ning neid on jagatud ning tunnustatud; üle-eestiliselt ja/või rahvusvaheliselt.
Andmete allikad	Õpetajate tagasiside, tundide/tegevuste sissekanded. Õpetajate tunnivaatlused (kolleegide tagasiside). Töökavad, ainekaardid. Loodud, kasutatud ja avaldatud materjalide nimistu, õpetaja eneseanalüüs, õpetajate arenguestlus.

3.1.6 Lõimitud õpe ja seos praktiliste probleemide lahendamisega

Tegur	Lõimitud õpe ja seos praktiliste probleemide lahendamisega
Teguri kirjeldus	Praktilist väärtust omavate tegevuste hulk õppeprotsessis (kaastöö partneritele, ettevõtlus, heategevus, projektitegevus, vabatahtlik tegevus, loovtööd), erinevate ainete ja/või valdkondade lõimitus õppeprotsessi. Lõiminguprotsess on üles ehitatud TULEMile. Kasutusel on nii teemakeskne kui ka ainete/valdkondade vaheline lõiming, mille tulemusena on paranenud infokirjaoskus, finantskirjaoskus, digitaalne kirjaoskus, meediaoskus ja teadmised küberturvalisusest, säästlikust ja jätkusuutlikkust arengust, erinevatest kultuuridest.
Mõõdiku kirjeldus	Ainete/ainevaldkondade lõimitus (TULEM). Praktilist väärtust omavate tegevuste loetelu.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Erinevate õppeainete/valdkondade lõimimine on eesmärgipärane ja toimib kõikides kooliastmetes/vanuseastmetes. Näiteid ainete/valdkondade vaheliste seoste kasutamisest.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + lõimitud õppe käigus tuuakse näiteid ümbritsevast elust ja viiakse koostöös partneritega läbi praktilist väärtust omavaid tegevusi, mis on suunatud väljapoole õppeasutust.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase + lõimitud õpe on valdav õppevorm, seosed praktilise eluga tavapärased. Oluliselt on paranenud andmekirjaoskus, digitaalne kirjaoskus, infokirjaoskus, meedia kirjaoskus, erinevate kultuuridega arvestamine, teadmised küberturvalisusest ning säästlikust ja jätkusuutlikkust arengust. Kasutusel on koostöine õpe.
Andmete allikad	Õppekava, töökavad, lõimingukava. Sisehindamise aruanne

3.1.7 Õppimist toetav hindamine

Tegur	Õppimist toetav hindamine
Teguri kirjeldus	Õppimist toetava hindamise ² ehk kujundava hindamise rakendatus õppeprotsessis (sh õpilase individuaalse arengu toetamine, õpilase enesehindamine, kaaslaste hindamine, õppeprotsessi pidev tagasisidestamine jne).
Mõõdiku kirjeldus	Hindamisjuhend koos hindamismeetodite kirjelduse ja loeteluga.
Baastase Hindamisperiood jooksev õppeaasta	Hindamissüsteem on kirjeldatud, mis sisaldab õppimist toetava hindamise põhimõtteid. Sihtrühmad on hindamise põhimõtetest teadlikud. Koolis on kasutusel suulised ja kirjalikud hinnangud numbriliste hinnete asemel.
Hõbetase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Baastase + suuliste ja kirjalike hinnangute kasutamine on edasi arendatud ning kasutusel kõikides kooliastmetes. Hindamine arvestab õpilaste individuaalse arenguga. Õpilaste enesehindamise oskuse toetamine ja õppimise pidev tagasisidestamine on koolielu igapäevane osa. Õppeasutuse hindamissüsteem on piirkondlikuks eeskujuks, toimub kogemuste jagamine ja vahetus.
Kuldtase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase + õppeasutuse hindamissüsteem on riiklikuks/rahvusvaheliseks eeskujuks. Õpilaste hinnangud arengut toetavale tagasisidele on üle Eesti keskmise näitaja. Toimub hindamissüsteemi regulaarne parendamine, kogemuste jagamine ja vahetus.
Andmete allikad	Õppijate hinnangud arengut toetavale tagasisidele rahulolu ja koolikeskkonna küsitluses. Õppeasutuse hindamisjuhend.

² Õppimist toetav hindamine aitab õpilastel ja nende õpetajatel mõista, kui kaugele ja kuidas õpilased oma õpingutega on jõudnud ning aitab seada õppimisele uusi sihte.

3.2 EESTVEDAMINE JA JUHTIMINE

3.2.1 Ettevõtlikkuspädevusega seotud arengueesmärgid

Tegur	Ettevõtlikkuspädevusega seotud arengueesmärgid
Teguri kirjeldus	Ettevõtlikkusega seotud arengueesmärgid on seotud õppeasutuse arengukavas ning ettevõtlikkuspädevusega seonduv õppeasutuse dokumentides. Ettevõtlikkuspädevusega seotud arengueesmärk on seotud konkreetselt, realistlikult, mõõdetavalt, asjakohaselt ja ajastatuna.
Mõõdiku kirjeldus	Ettevõtlikkusega seotud arengueesmärk on arengukavas ja õppekava dokumentides. Ettevõtlikkuspädevusega seotud arengueesmärgi saavutamist iseloomustav tulemusnäitaja ja toetavad tegevused.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Ettevõtlikkuse arendamisega seonduv on kajastatud õppeasutuse arengukavas eesmärgina.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Ettevõtlikkusega seotud arengueesmärk on kajastatud õppeasutuse dokumentides alaeesmärkide, tulemusnäitajate ja tegevustega. Seniseid ettevõtliku õppega seotud tegevusi on hinnatud ning selle alusel on kavandatud edasised tegevused.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Hõbetase + ettevõtlikkuspädevusega seotud arengueesmärki hindavad tulemusnäitajaid iseloomustab positiivne suundumus.
Andmete allikad	Õppeasutuse arengukava, enesehindamisaruanne, jt kooli dokumendid.

3.2.2 Ettevõtliku õppe meeskond

Tegur	Ettevõtliku õppe meeskond
Teguri kirjeldus	Ettevõtliku õppe koordinaatori ja/või meeskonna olemasolu, kes on õpetajate metoodilise toetamise ja ettevõtliku õppe kvaliteeditunnuste (standard) juurutamise eestvedajad.
Mõõdiku kirjeldus	Ettevõtliku õppe koordinaatori ja/või meeskonna olemasolu õppeasutuses. Seda iseloomustavad määratletud vastutusvaldkonnad ja ülesanded ning aeg nende elluviimiseks.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Ettevõtliku õppe koordinaatori ja meeskonna olemasolu õppeasutuses. Määratletud on meeskonna rollid, vastutusvaldkonnad ja ülesanded.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + õppeasutusesisene meeskond tegutseb regulaarselt ja eesmärgistatult iga-aastase tegevusplaani alusel. Meeskond toetab õpikogukondasid ja nõustab õpetajaid metoodiliselt.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase + õppeasutuse sisene meeskond tegutseb ka väljaspool õppeasutust jagades aktiivselt kogemusi ning panustades erinevatesse võrgustikesse ja õpikogukondadesse.
Andmete allikad	Asjakohased dokumendid ja meediakajastused (tööjuhendid, koosolekute protokollid, aastaaruanne jms).

3.2.3 Ettevõtliku õppe korraldus

Tegur	Ettevõtliku õppe korraldus
Teguri kirjeldus	Ettevõtliku õppe (aluseks on TULEM) rakendamine, õpe on kirjeldatud, õpetajaid on toetatud ettevõtlikku õppe kvaliteedi-tunnuste juurutamisel. Kirjeldatud on kommuniqueerimise protsess (kuidas saavad osapooled teada, et õppeasutuses on ettevõtlik õpe).
Mõõdiku kirjeldus	Ettevõtliku õppe toimimise kirjelduse olemasolu õppeasutuse dokumentides. Ettevõtliku õppe kommuniqueerimise protsessi kirjeldus sihtgrupiti (õpilased, tugipersonal, õpetajad, lapsevanemad, partnerid). Ettevõtlikust õppest teavitamine (logo, elektrooniliste flaierte jagamine, õppetegevuste kajastamine kodulehel ja sotsiaalmeedias) ja mujal.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Ettevõtliku õppe toimimine on kirjeldatud ja seostatud erineva taseme dokumentides. 25% (hindamisperiodi keskmine) kogu õpetajaskonnast rakendab oma õppetundides ettevõtliku õppe metoodikat (aluseks TULEM). 100% hoolekogust on teadlik ettevõtliku õppe rakendamisest õppeasutuses.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase (hindamisperiodi keskmine) + toimub ettevõtliku õppe arendustöö arvestades praktilisi vajadusi. 50% (hindamisperiodi keskmine) kogu õpetajaskonnast rakendab oma õppetundides ettevõtliku õppe metoodikat (TULEM). 100% hoolekogust on teadlik ettevõtliku õppe rakendamisest õppeasutuses.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase + ettevõtliku õppe rakendamise kogemuste jagamine väljapoole oma õppeasutust. 90% (hindamisperiodi keskmine) kogu õpetajaskonnast rakendab oma õppetundides ettevõtliku õppe metoodikat (TULEM). 100% hoolekogust on teadlik ettevõtliku õppe rakendamisest õppeasutuses.
Andmete allikad	Õppeasutuse dokumentatsioon, erinevad tagasiside vormid, õpetajate töökavad/plaanid/ainekaardid (sõltuvalt õppeasutuse eripärast)

3.2.4 Õpetajate, partnerite ja õppijate kaasatus

Tegur	Õpetajate, partnerite ja õppijate kaasatus
Teguri kirjeldus	Tõestatavad kaasamismehhanismid õpetajate, õppijate ja partnerite ³ õppe kavandamises osalemiseks, kaasatute hulk ja kaasamise sisu. Motivatsioonisüsteemi, arengukava, õppekava, valikainete, õppeaasta eesmärkide, hindamisjuhendi jms arendamisel eeldatakse ja arvestatakse sihtgruppide sisulist panust. Õpetajate ja õppijate rahulolu jälgitakse ning vastavalt suundumustele viiakse sisse arendustegevusi.
Mõõdiku kirjeldus	Õppe kavandamisesse kaasatud personali hulk. Kaasamismehhanismide loetelu ja kirjeldused (mida on tehtud, kui sageli, kui palju on osalenud õpetajaid, õpilasi, lapsevanemaid ja teisi partnereid). Hinnang kaasamise sisule: mis eesmärged on seatud, mis küsimusi koos lahendatud jms. Juhtimiselase tagasisidesüsteemi toimivus. Hinnang personali volavusele.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Kaasatud personali osakaal on vähemalt 50% aastas. Näited koostöös lahendatud küsimustest ja seatud eesmärkidest. Kaasatutelt kogutakse juhtimiselaseid ettepanekuid. Personali volavuse analüüs.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Kaasatud personali osakaal on vähemalt 75% aastas. Lisaks on kaasatud partnerid. Näited õpilaste juhtimistegevustest. Näited juhtimiselaste parandusettepanekute alusel toimunud tegevustest. Personali volavuse analüüs. Personali juhtimiselase kaasatuse analüüs. Õppeasutus on piirkondlikuks eeskujuks ning kogemuse jagamise keskuseks.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Kaasatud personali osakaal on vähemalt 90% aastas. Õpilased on juhtimistegevustes osaledes arendanud andmete kasutamisoskust, meediakirjaoskust vms pädevusi. Personali volavuse analüüs. Juhtimiselase kaasatuse analüüs. Õppeasutus on riiklikuks või rahvusvaheliseks eeskujuks ning kogemuse jagamise keskuseks.
Andmete allikad	Protokollid (ümarlaudadest, koosolekutest vm mehhanismidest) Personali volavuse analüüs

³ Partnerid – lapsevanemad, kohalik omavalitsus, ettevõtlus, III sektor, hoolekogud/nõukogud jne.

3.2.5 Motivatsioonisüsteem

Tegur	Motivatsioonisüsteem
Teguri kirjeldus	Motivatsioonisüsteem sisaldab õpetajate, õpilaste ja partnerite tunnustamise korda ning on teadvustatud ja toimiv.
Mõõdiku kirjeldus	Motivatsioonisüsteem on kirjeldatud ning on osapooltele kättesaadav. Osapooled on teadlikud süsteemist ja selle arendamise võimalustest.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Motivatsioonisüsteem on kirjeldatud. Sihtgrupid teavad, kuidas see toimib. Õppijatelt (va lasteaed) ja õpetajatelt kogutakse tagasisidet motivatsioonisüsteemi arendamiseks.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + motivatsioonisüsteemi on arendatud vastavalt õppijatelt ja õpetajatelt saadud tagasisidele. Süsteem on piirkondlikuks eeskujuks ning õppeasutus kogemuse jagamise keskuseks.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase + motivatsioonisüsteem on riiklikuks või rahvusvaheliseks eeskujuks ning õppeasutus kogemuse jagamise keskuseks.
Andmete allikad	Vastav dokument, õpetajate ja õppijate tagasiside (nt küsitlused, arenguestlused, näited tunnustamisest)

3.2.6 Õppeasutuse sisene juhtimisinformatsiooni ja sisekommunikatsiooni süsteem

Tegur	Õppeasutuse sisene juhtimisinformatsiooni ja sisekommunikatsiooni süsteem
Teguri kirjeldus	Juhtimisinformatsiooni kogumise, säilitamise ja haldamise süsteem. Andmebaasid ja keskkonnad (nt eLasteaed, Koolitark, pilverakendused, Stuudium, Webdesktop jms), mille abil säilitatakse dokumente, viiakse läbi küsitlusi, tagatakse nende säilimine ja kättesaadavus osapooltele.
Mõõdiku kirjeldus	Juhtimisinformatsiooni kogumise, säilitamise, haldamise ja jagamise viiside loetelu. Sisekommunikatsioonisüsteemi kirjeldus.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Elektrooniline juhtimisinfo- ja sisekommunikatsioonisüsteem on olemas ja toimivad. Sisekommunikatsioonisüsteemi kasutusaktiivsus ületab 50% (personali, õppijate (va lasteaed) ja lapsevanemate keskmine hindamisperiodi jooksul). Süsteemi kohta kogutakse arendamise eesmärgil tagasisidet.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + sisekommunikatsioonisüsteemi kasutusaktiivsus on vähemalt 80% (personali, õppijate (va lasteaed) ja lapsevanemate keskmine hindamisperiodi jooksul). Süsteemide arendamisel on arvestatud osapoolte tagasisidega.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Elektrooniliste süsteemide kasutusaktiivsus õpetajate ja õppijate (va lasteaed) seas on 100% ja lapsevanemate seas vähemalt 75% (hindamisperiodi keskmine). Süsteemide arendamisel on kasutatud osapoolte teadmisi ja oskusi või on näited juhtimisinfo kasutamise oskuse arendamisest või rakendamisest õpilaste seas. Süsteeme tutvustatakse väljaspool oma õppeasutust.
Andmete allikad	Tõendid tagasiside põhjal toimunud arenduste, juhtimisinfo kasutamise vms kohta

3.3 PROFESSIONAALSE ARENGU TOETAMINE

3.3.1 Ettevõtlikkust arendavad täienduskoolitused

Tegur	Ettevõtlikkust arendavad täienduskoolitused
Teguri kirjeldus	Arenguvajadustest lähtuv ettevõtlikkust ja teiste võtmepädevustega seotud (infokirjaoskus, digitaalne kirjaoskus, finantskirjaoskus, meedia kirjaoskus, loodusteaduslik kirjaoskus, statistiline kirjaoskus, tervisealane kirjaoskus) täiendkoolitustel osalemine. Koolitussüsteemi kirjeldus.
Mõõdiku kirjeldus	Arenguvajadustest tuleneva koolitussüsteemi olemasolu (nt koolitusplaan). Osalenud õpetajate arv protsentides ja toimunud koolituste loetelu. Uute kirjaoskuste võtmepädevused ning nende õpetamise meetodid on koolitusplaani lisatud.
Baastase Hindamisperiood jooksev õppeaasta	Õppeasutuse arenguvajadustest tulenev koolitussüsteem on kirjeldatud. Toimuvad koolitused uutel kirjaoskuste ja võtmepädevuste teemadel. Osalenud 50% õpetajatest.
Hõbetase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Baas + osalenud 75% õpetajatest (hindamisperioodi jooksul kokku). Toimuvad koolitused uutel kirjaoskuste ja võtmepädevuste teemadel.
Kuldtase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Hõbe + osalenud 85% õpetajatest (hindamisperioodi jooksul kokku). Toimuvad koolitused uutel kirjaoskuste ja võtmepädevuste teemadel. Koolitused on ka rahvusvahelised.
Andmete allikad	Dokumentatsioon, personali tagasiside (küsitlused, arenguveestlused jms) Õppeasutuse sisehindamise aruanne.

3.3.2 Õpetajate erialase enesetäienduse tugisüsteem

Tegur	Õpetajate erialase enesetäienduse tugisüsteem
Teguri kirjeldus	Professionaalset arengut toetatakse nii rahaliselt kui töökorralduslike meetmetega. Õppeasutuses toimivad õpetaja enesetäiendamise toetuseks mõeldud süsteemid (praktilised ettevõtetes, täiendkoolitus, õppereisid, vabade päevade võimaldamine, jms).
Mõõdiku kirjeldus	Professionaalse arengu toetamise tingimused ja võimalused on õppeasutuses kirjeldatud. Õpetajate teadlikkus koolitusfondist, selle kasutamise korrast, teadlikkus teistest tugisüsteemidest. Koolitusfondi ressursse kasutavate õpetajate osakaal protsentides.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Koolitusfond on olemas. Muu toetuste süsteem on olemas. 25% õpetajatest kasutab koolitusfondi ressursse. 80% õpetajatest on teadlik koolitusfondist ja muude toetuste süsteemist ning nende toimimise mehhanismidest.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + 50% õpetajatest kasutab koolitusfondi ressursse. 85% õpetajatest on teadlik koolitusfondist ja muude toetuste süsteemist ning nende toimimise mehhanismidest.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + 90% õpetajatest kasutab koolitusfondi ressursse. 100% õpetajatest on teadlik koolitusfondist ja muude toetuste süsteemist ning nende toimimise mehhanismidest.
Andmete allikad	Koolitustega seotud dokumendid Õpetajate küsitlus, EHIS

3.3.3 Võimalused õpetajate koostöiseks õppimiseks

Tegur	Võimalused õpetajate koostöiseks õppimiseks
Teguri kirjeldus	Kirjeldatud on õpetajate oskuste -ja teadmiste vahetuse süsteem, ressursside olemasolu ja toimimine (õpiränne, õpetajate koostööõupidamised, koostööseminarid, professionaalsed õpikogukonnad, lahtised tunnid kolleegidele, jms). Toimub õpetajate vahetus (sh veebi vahendusel toimunud tunnid). Õpetaja vahetuseks ei loeta asendusõpetajate kaasamist ning külalistunde.
Mõõdiku kirjeldus	Kogemuste- ja teadmiste vahetamisele suunatud tegevuste loetelu, kirjeldus ja regulaarsus. Õpetajate rahulolu kogemuste ja teadmiste vahetuse süsteemiga. Õpetajate poolt eest veetavate ja/või algatatud tegevuste kirjeldus. Õpetajavahetuses osalenute arv ja osakaal.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	On olemas kirjeldatud süsteem, see toimib, on olemas regulaarsus. 50% õpetajaskonnast on süsteemiga rahul. Üksikud õpetajate eest veetud koostöise õppimise algatused. Õpetajavahetuses osalenute arv ja/või osakaal on stabiilne.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + kogemuste ja teadmiste vahetuse süsteemis teostatakse arendustegevusi ning seda kaasajastatakse pidevalt. 75% õpetajaskonnast on süsteemiga rahul. Õpetajate eestvedamisel toimunud koostöised õppimised. Õpetajavahetuses osalenute arv ja/või osakaal on kasvav.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase. 95% õpetajaskonnast on süsteemiga rahul. Süsteem ja selle arendused on kogemuste vahetamise baasiks vähemalt riigisisisel tasandil. Õpetajate eestvedamisel toimuv koostöine õppimine on valdav. Õpetajavahetuses osalenute kogemuslugusid jagatakse asutusesiselt ja -väliselt.
Andmete allikad	Vastav dokumentatsioon Rahuloluküsitlus

3.3.4 Alustava õpetaja toetamine

Tegur	Alustava õpetaja toetamine
Teguri kirjeldus	Alustavale õpetajale mõeldud sisseelamisprogrammi raames on kirjeldatud õpetajat toetavad koolipoolsed tegevused. Alustaval õpetajal on vastava väljaõppe läbinud mentor. Läbi on arutatud koolis toimivad kokkulepped ja reeglid ning juhtkonnapoolne toetus alustava õpetaja toetamiseks. Alustavate õpetajate sisseelamist monitooritakse ning omavahelise kommunikatsiooni edenemiseks toimuvad regulaarselt koostööõupidamised.
Mõõdiku kirjeldus	Alustavat õpetajat toetavate tegevuste loetelu, kirjeldus ja regulaarsus. Alustava õpetaja rahulolu sisekliima, koostöö võrgustiku ja tugispetsialistide toega spetsiifilisemate probleemide korral. Alustava õpetaja tegevusplaani rakendamine ja ajakava täitmise dokumenteerimine.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Toimiv ja regulaarne sisseelamisprogramm on kirjeldatud. 80% alustavatest õpetajatest peab sisseelamisprogrammi tõhusaks. Enamik alustavatest õpetajatest töötab õppeasutuses ka pärast esimest tööaastat.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + sisseelamisprogrammis toetatakse arendustegevusi ning programmi täiustatakse pidevalt. 80% alustavatest õpetajatest peab kolleegide vahelist omavahelist kommunikatsiooni, juhtkonna toetust, õpetajate ja tugispetsialistide omavahelist koostööd spetsiifilisemate probleemide korral toimivaks ja tõhusaks. Alustavate õpetajate hulgas puudub personali voolavus.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Baastase + Hõbetase. 95% alustavatest õpetajatest on sisekliima, kolleegide vaheliste suhete ja omavahelise kommunikatsiooniga rahul. Eesmärkide kiiremaks saavutamiseks on neid oluliselt kaasa aidanud õpetajate ja tugispetsialistide vaheline koostöö ja asjakohane toetamine ning nõustamine. Alustavate õpetajate tegevusplaan kajastab järjepidevat ja tõhusat tegutsemist oma professionaalse arengu heaks.
Andmete allikad	Õppeasutuse sisemised regulatsioonid Alustavate õpetajate hulgas läbiviidud küsitlused, toimunud ürituste materjalid

3.4 KOOLIPERE AKTIIVSUS JA MÕJU KOGUKONNAS

3.4.1 Koolipere ühistegevused

Tegur	Koolipere ühistegevused
Teguri kirjeldus	Kooli/lasteaiapere ühisürituste, väljasõitude, koolituste, ühistööde, talgute, suvepäevade, piknike ja muude ettevõtmiste hulk, eesmärgistatus ja suunatus õpitulemuste saavutamisele.
Mõõdiku kirjeldus	Ühisürituste ja ettevõtmiste loetelu hindamisperioodi jooksul. Ürituste puhul väärtustatakse koostöist algatamist ja korraldamist, samuti mediakajastusi ja mõju. Kiusamise ennetamisega seotud algatused.
Baastase Hindamisperiood jooksev õppeaasta	Ühisüritused, nii terve kooliperena kui ka sihtgrupiti, on koolielu osa. Ürituste kirjeldustes on välja toodud, kes on olnud algatajad ja korraldajad. Üritusi on kajastatud meedias (nt kooli koduleht, sotsiaalmeedia, valla- või linnalehed jms). Iseäranis on väärtustatud õpilaste loodud kajastused.
Hõbetase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Baastase + üritused, mille algatamisesse ja/või korraldamisesse on kaasatud õpilased (va lasteaed) ja lapsevanemad. Ühisüritused toetavad õpitulemuste saavutamist. Üritusi on kajastatud ka maakondlikes või üleriigilistes mediakanalites või on need kohalikke kanaleid pidi (nt kooli koduleht) pälvinud maakondlikku tähelepanu. Üritustel võib olla maakondlik mõju: huvi ürituste idee või nendes osalemise vastu. Õppeasutus tegeleb kiusamise ennetustegevustega.
Kuldtase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase + üritused, mille algatamises ja korraldamises on õpilastel kaalukas roll (va lasteaed). Ühisürituste mõju õpitulemuste saavutamisele on kooliperes teadvustatud. Üritused on pälvinud riiklikku või rahvusvahelist tähelepanu. Üritustel võib olla riiklik või rahvusvaheline mõju.
Andmete allikad	Ürituste mediakajastused (sotsiaalmeedia, artiklid jne). Aastakokkuvõtted, sisehindamise aruanne, õppeasutuse koduleht

3.4.2 Õpilaste ja õpetajate kooliväline aktiivsus

Tegur	Õpilaste ja õpetajate kooliväline aktiivsus
Teguri kirjeldus	Õppeasutuse välistel võistlustel osalemine. Organisatsioonides osalemine ja ürituste korraldamine. Õpilasvahetus. Õppeasutuseväline tegevus: ettevõtted, vabaihendused, huviringid jms. Vabatahtlik töö. Lasteaedade puhul tegevused koos lapsevanematega.
Mõõdiku kirjeldus	Õpilaste ja personali osalus õppeasutusevälistes konkurssides (õppetöö, spordi, ettevõtluse jt huvipakkuvates valdkondades) nii osalejate kui ka juhendajatena. Maakondlike, üleriigiliste ja rahvusvaheliste organisatsioonide (sh õpilasorganisatsioonid), aineliitude ja võrgustike loetelu, kus osaletakse ⁴ . Nende organisatsioonide korraldatud algatuste loetelu, millesse on panustatud. Õppeasutuseväline aktiivsus näiteks ettevõtetes, vabaihendustes. Õpilasvahetuses osalenute arv ja osakaal. Vabatahtlikud tegevused.
Baastase Hindamisperiood jooksev õppeaasta	Ülevaade õpilaste ja personali õppeasutuse välisest aktiivsusest. Kasuks tuleb vastava loetelu olemasolu. Aktiivsuse hindamisel arvestatakse asutuse meeskonna leidlikkuse, huvide ja võimalustega. Lasteaia puhul arvestatakse tegevusi lapsevanematega. Väärtustatud on meediakajastused (sh sotsiaalmeedia, kooli ajaleht, ajakirjandusväljaanded jm). Soovituslikult vähemalt 50% õpilastest ja 25% personalist on õppeasutuseväliselt aktiivsed. Õpilasvahetuses osalenute arv ja/või osakaal on stabiilne.
Hõbetase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Baastase + õppeasutusevälise aktiivsusega on pälvitud maakondlikku tähelepanu või tunnustust. Soovituslikult vähemalt 60% õpilastest ja 25% personalist on õppeasutuseväliselt aktiivsed. Õpilasvahetuses osalenute arv ja/või osakaal on kasvav.
Kuldtase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase. Õppeasutusevälise aktiivsusega on pälvitud riiklikku ja/või rahvusvahelist tähelepanu või tunnustust. On soovituslik, et vähemalt 70% õpilastest ja 25% personalist on õppeasutuseväliselt aktiivsed. Õpilasvahetuses osalenute kogemuselugusid jagatakse asutusesiseselt ja -väliselt.
Andmete allikad	Andmebaasid, meediakajastused vms tõendid

⁴Osalemine tähendab, et panustatakse selle arendamisesse.

3.4.3 Õppeasutuseväliste ekspertide ja vabatahtlike kaasatus õppetöösse

Tegur	Õppeasutuseväliste ekspertide ja vabatahtlike kaasatus õppetöösse
Teguri kirjeldus	Õppeasutuse väliste partnerite arv (külalisõpetajad, praktika läbiviijad, õppekäikude sihtkohad ja partnerid, vabatahtlikud jms). Kaasamise üheks eesmärgiks on TULEM-i komponentide ja ettevõtlikkust toetava õpikäsituse arendamisega seotud põhimõtete rakendamine. Samuti on väärtustatud koostöö panus kogukonna sidususe tugevdamisesse.
Mõõdiku kirjeldus	Õppeasutuse väliste spetsialistide, ekspertide, praktikute, vabatahtlike suhtarv õpetajate kohta. Partnerite andmebaas. Kaasamiseks tugisüsteemi olemasolu.
Baastase Hindamisperiood jooksev õppeaasta	Partnerite kaasamiseks on olemas tugisüsteem. Partnerite arv moodustab õpetajate hulgast 30%.
Hõbetase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Baastase + koostööpartnerite leidmisel on arvestatud õpilaste algatustega. Partnerite arv moodustab õpetajate hulgast 50% (hindamisperioodi keskmine).
Kuldtase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Baastase + hõbetase + partnerite arv moodustab õpetajate hulgast 70% (hindamisperioodi keskmine). Kaasatute ja õppeasutuse vahel toimub vastastikune pidevale parendamisele suunatud tagasisidestamine.
Andmete allikad	Partnerite andmebaas Kaasamise tugisüsteemi olemasolu ja analüüs sisehindamise aruandes

3.4.4 Koostööprojektid

Tegur	Koostööprojektid
Teguri kirjeldus	Koostöös partneritega ellu viidud projektid, millel on selgesti püstitatud eesmärgid, ressursid, eelarve, tegevuskava ja ajakava. Algatused nii õpilastelt, õpetajatelt, lapsevanematelt kui ka partneritelt.
Mõõdiku kirjeldus	Koostööprojektides kaasa töötanud õpilaste osakaal. Projektid, mille algatajateks või eestvedajateks/ kaasjuhtideks on õpilased (va lasteae). Projektide mõju (meediakajastused, tunnustus jms).
Baastase Hindamisperiood jooksev õppeaasta	Õppeasutuse ja partnerite koostööprojektides on kaasa töötanud 10% õpilastest. Vähemalt ühte projekti on kajastatud meedias (sh sotsiaalmeedia).
Hõbetase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Õppeasutuse ja partnerite koostööprojektides on kaasa töötanud 50% õpilastest (hindamisperioodi keskmine). Ellu on viidud projekte, mille algatajateks ja eestvedajateks/kaasjuhtideks on õpilased. On projekte, mis on pälvinud kohalikku või maakondlikku tähelepanu või tunnustust.
Kuldtase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Hõbetase + õppeasutuse ja partnerite koostööprojektides on kaasa töötanud 75% õpilastest (hindamisperioodi keskmine). Projektid on pälvinud riiklikku tähelepanu või tunnustust. Tunnustust võib asendada projektide rahvusvahelisis.
Andmete allikad	Projektide aruandlus, kokkuvõtted

3.5 RESSURSID

3.5.1 Õpilasalgatustega kogutud rahalised vahendid

Tegur	Õpilasalgatustega kogutud rahalised vahendid (v.a lasteaed)
Teguri kirjeldus	Õppeprotsessiga seotud õpilasalgatuste ja vabatahtliku tööna kogutud lisavahendite arv ning käive. Nende algatuste eesmärgistatus, läbimõtestatus (ettevalmistus, läbiviimine, analüüs, kokkuvõtted) ja õpitulemuste saavutamisele suunatus seonduvalt võtmepädevustega aastaks 2030.
Mõõdiku kirjeldus	Rahaliste vahendite maht, mis on kogutud õpilaste tegevuste käigus (laadad, oksjonid, tuluüritused, projektid, heategevuseks kogutud raha). Rahaliste vahendite kogumisele suunatud õpilasalgatuste arv, läbiviimise juhendid õpilastel, lapsevanematele, õpetajatele (ettevalmistus, läbiviimine, analüüs, kokkuvõtted) toetudes ettevõtliku õppe põhimõtetele.
Baastase Hindamisperiood jooksev õppeaasta	Kool – 3 € - õpilase kohta. Õpilasalgatuste edukuse hindamisel arvestatakse võtmepädevustega seonduvat aastaks 2030s. Noored algatavad projekti ja otsustamine toimub noorte ja täiskasvanute koostöös. Projekti juhtimine on noorte ja täiskasvanute võrdne partnerlus. Noored on osa täiskasvanute juhitud ja algatatud projekti otsustusprotsessist.
Hõbetase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Kool – 10 € - õpilase kohta. Hindamisperioodi keskmine. Õpilasalgatuste edukuse hindamisel arvestatakse võtmepädevustega seonduvat aastaks 2030s. Noored algatavad ja suunavad projekti täiskasvanute toel. Tegevuste elluviimine toimub täiskasvanute konsulteerimisel/ juhendamisel/nõustamisel.
Kuldtase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	Kool – 15 € - õpilase kohta Õpilasalgatuste edukuse hindamisel arvestatakse võtmepädevustega seonduvat aastaks 2030s. Noorte algatatud projektid toimuvad noorte ja täiskasvanute koostöös. Projekti juhtimine on noorte ja täiskasvanute võrdne partnerlus.
Andmete allikad	Projektide aruandlus Kooli sisehindamise aruanne, koduleht

sKõrvutades OECD õppekompassi standardiga ilmneb, et standardis on oluline senisest enam rõhutada ettevõtlikkuspädevuse kõrval teisi, aastaks 2030 olulisi võtme- ja ülekantavaid pädevusi. Õppekompassil kirjeldatud uued teemad, kirjaoskused ja võtmepädevused on säästev areng, innovatsioon, globaalne pädevus, programmeerimisoskus, infokirjaoskus, digitaalne kirjaoskus, loodusteaduslik kirjaoskus, statistiline kirjaoskus, tervisealane kirjaoskus jne (Henno, 2018).

3.5.2 Ettevõtlikele tegevustele suunatud ressursid

Tegur	Ettevõtlikele tegevustele suunatud ressursid
Teguri kirjeldus	Rahaliste vahendite olemasolu ettevõtlikkus tegevuste läbiviimiseks (sh. äriprojekti stardilaen ja starditoetus, vajalikud projektitoetused, õppesõidud, omaosalus jms). Ressursside eraldamise, taotlemise põhimõtted (nt ettevõtlike tegevuste fond) on õppeasutuses määratletud.
Möödiku kirjeldus	Ettevõtlike tegevuste toetamiseks on eraldatud ressursid. Ressursside eraldamise, taotlemise põhimõtted on läbipaistvad ja tagavad võrdsed võimalused.
Baastase Hindamisperiod jooksev õppeaasta	Vähemalt 2 € õpilase kohta. Ressursside eraldamise, taotlemise põhimõtete kirjeldatus. Õpilaste teadlikkus võimalustest.
Hõbetase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Vähemalt 8 € õpilase kohta. Hindamisperiodi keskmine. Ressursse kasutavate õpilaste osakaal kõikidest õpilastest.
Kuldtase Hindamisperiod 3 viimast õppeaastat	Vähemalt 13 € õpilase kohta. Hindamisperiodi keskmine. Ressursside eraldamise ja taotlemise põhimõtetes on tehtud tulemuslikkust parandavaid muudatusi.
Andmete allikad	Eelarve. Sisehindamise aruanne.

3.5.3 Kaasatud lisavahendid

Tegur	Kaasatud lisavahendid
Teguri kirjeldus	Ettevõtluse ja edukate projektide baasil lisandunud rahaliste ning mitterahaliste ⁶ vahendite maht. Välja arvatud õpilasalgatustega kogutud raha. Arvestusse ei kuulu suuremahulised investeeringud ja hoonete halduskulud ning palgafond.
Mõõdiku kirjeldus	Projektitaotluste, teenuste müügi baasil genereeritud tulu rahaline ja mitterahaline maht, protsent õppe- ja kasvatustööle suunatud eelarvest (eelarvest arvata maha erakordsed suuremahulised kulutused, mis on suuremahuline remont, investeeringud, palgafond). Kaasatud lisavahendite allikate loetelu.
Baastase Hindamisperiood jooksev õppeaasta	2% eelarvest Lasteaed – 0% eelarvest.
Hõbetase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	5% eelarvest. Hindamisperioodi keskmine. Lasteaed – 3% eelarvest. Lisavahendite kaasamise edukust on analüüsitud ning kavandatud muudatusi senises tegevuses.
Kuldtase Hindamisperiood 3 viimast õppeaastat	7% eelarvest. Hindamisperioodi keskmine. Lasteaed – 5% eelarvest. Lisavahendite kaasamise edukuse parandamiseks on tehtud tulemuslikke muudatusi senistes tegevustes.
Andmete allikad	Eelarve Sisehindamise aruanne

⁶Mitterahaline tulu ümber arvestada rahaliseks väärtuseks.

KOKKUVÕTE

„Üldiselt võlgneb inimene väga vähe sellele, millisena ta sündis – inimene on see kelleks ta ennast ise teeb“ (Alexander Graham Bell)

Ettevõtlikkus on inimese universaalne võimekus, mis on käesoleval sajandil muutunud hädavajalikuks edufaktoriks. Selleks, et arendada inimeses ettevõtlikku hoiakut, on kogukonna seisukohalt üheks paremaks kohaks lasteaed ja kool. Seal tekib keskkond, kus kogukonna liikmed on samaealised ning suudavad ühise pingutusena arendada ettevõtlikku hoiakut. Tahan-suudan-teen ☺ on hoiak, mis aitab meil ühiskonnana ka tulevikus edukalt hakkama saada.